

NARODNI DNEVNIK

Izda vsak dan opoldne, izven nedelje in praznikov.

Mesečna naročnina: V Ljubljani in po pošti:
Din 20.—, inozemstvo Din 30.—

Neodvisen političen list.

UREDNIŠTVO:

SIMON GREGORIČEVA ULICA ŠTEV. 13.

TELEFON ŠTEV. 552.

UPRAVNIŠTVO: KONGRESNI TRG ŠTEV. 8.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifi.

Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.

Račun pri poštnem ček. uradu štev. 18.638.

Po panevropskem kongresu.

Neprimerno boljše, kakor so pričakovali pesimisti, je končal I. panevropski kongres na Dunaju. Je iscer res, da niso bile premagane niti vse porodne težave, toda tudi misel, da bi bila Panevropa samo prazna utopija je bila položena v grob. O nujni potrebi skupnega nastopa evropskih narodov ni nobenega dvoma in da smo prišli tako daleč, je v prvi vrsti zasluga panevropskega gibanja in že samo ta zasluga je opravičila sklicanje I. panevropskega kongresa.

Ne gre več danes debata o pravilnosti ali nepravilnosti panevropskega gibanja, temveč danes gre le zato, kako to zdravo misel uresničiti in jo uveljaviti v praktičnem življenju.

Treba odkritosrečno priznati, da so tu težave večje, kakor so mislili optimisti in v tem oziru pomeni I. panevropski kongres morda tudi malo razočaranje. Toda to razočaranje more biti vzrok samo še bolj konkretnega dela, nikakor pa ne daje povoda za razočaranje.

Skupno delo evropskih narodov je mogoče le na podlagi popolne enakopravnosti. Z drugimi besedami se pravi to, da morajo imeti v svetovni vojni premagani narodi ravno iste pravice, ko njihovi zmagovalci. Teoretično o tem tudi ni nobenega dvoma, toda praktično bi moglo pomeniti to, da so zmagovalci osleparjeni za sadove svoje zmage. Zato je naravno, da so Nemci za panevropsko misel, da so zavezniki previdni in za panevropsko misel le pogojno. Ne nasprotujejo zavezniki temu, da dobi res demokracija Nemčija popolno enakopravnost, ne tičena Nemčija popolno enakopravnost, ne morejo pa dopustiti, da bi to enakopravnost izrazili militaristični in reakcionarni krogi Nemčije za revanžni boj proti Franciji. Francozi hočejo konkreten in jasen dokaz, da je panevropsko gibanje samo stvar demokratične Nemčije in dokler tega dokaza nimajo, ostanejo v rezervi. Zato nobene geste in nobene besede proti Panevropi. To je bilo čisto jasno poudarjeno s tem, da se od zavezniške strani ni udeležil kongresa noben aktiven politik.

Ta skepsa zapadne Evrope je razumljiva in za pravilen razvoj panevropskega gibanja tudi koristna. Zakaj propagatorji Panevrope se morajo zavedati, da je Panevropa mogoča le na resnično demokratični podlagi in da je takoj uničeno, kakor hitro bi se hotelo z njo prikrihati druge misli. Prvo dobro preizkušnjo je Panevropa v tem oziru tudi že prestala. Istočasno ko se je stvarjal v Koncert-hausu panevropski kongres, je 20.000 frontkämpferjev demonstriralo za priključitev Avstrije k Nemčiji ter zahtevalo, da se njegovi zahtevi pridruži tudi panevropski kongres. Močno in energično pa so panevropejci to prvo atako nemških nacionalistov odbili ter tako dokazali, da jim ni Panevropa samo sredstvo za pangermanske cilje.

Poleg skepse velikih narodov, pa mora premagati panevropsko gibanje tudi nezaupljivost malih narodov. Težišče panevropskega gibanja je na gospodarskem polju — v zahtevi po enotnosti carinskega ozemlja za vso Evropo. Nad vse lahko bi se zgodilo, da bi s tem postale male države kolonija velikih industrijskih držav več ko razumljivo.

To so bili glavni pomisleki, ki so se pojavili na I. panevropskem kongresu. Čeprav pa so ti pomisleki tehtni, vendar je še bolj tehtno dejstvo, da se je z realizacijo panevropske misli pričelo. V tem je brezdvomna in velika zasluga dunajskega panevropskega kongresa, ker nas je privedel na pot složnega sodelovanja evropskih narodov.

Po Nikićevi demisiji.

Beograd, 9. oktobra. Ostavka dr. Nikića je izzvala v vseh političnih krogih velik efekt, ker je prišla nenadoma, čeprav je vsem onim, ki trezno premostru vajo situacijo in so dobro poučeni o glavnih smernicah državne politike, bilo jasno, da se morajo pred sestankom parlamenta razčistiti in spraviti z dnevnega reda vsa nerešena vprašanja med obema vladnima strankama, da se tako njihova kolaboracija čim uspešneje izkoristi v interesu države.

Opozicija trdi v skladu s svojimi željami, da je demisija dr. Nikića samo pričetek padca Uzunovićeve vlade. Nekateri so že začeli šteti dni, ko bo prišlo do izpremembe režima, dasi nihče ne more postaviti nobene resne kombinacije, ki bi mogla nadomestiti Uzunovićevo vlado.

Po informacijah iz najzanesljivejših virov so vse te kombinacije vseskozi neosnovane. Z demisijo dr. Nikića je koalicijska HSS in radikalna stranka samo ojačena in je položaj Uzunovića čvrstjeji zlasti napram onim krogom v sami radikalni stranki, ki so nameravali izkoristiti to malo krizo, da bi pripomogli zopet do vpliva takozvani Pašićevi skupini.

Demokratska zajednica, ki je polagala velike nade na dr. Nikića, ki pojmuje situacijo tako, da je vsaka možnost za razširjenje vlade na demokratsko zajednico za nedoločen čas odložena. Vsa ta dejstva, da se demokratska zajednica smatra sedaj izven vsake kombinacije za vstop v vlado, se označujejo kot zelo značilen dogodek, ki je nastal po izstopu dr. Nikića iz vlade. V premostrivanju političnih prilik se obrača vsa pozornost na vladajočo stranko. S te strani se pričakujejo pomembni dogodki, in sicer zato, ker se nekateri ugledni in dobro

informirani ljudje uverjeni, da gre za aranžma med dvema radikalnima skupinama, ko katerem naj bi Pašićeva struja dobila dominanten vpliv v klubu. Pašićevi ljudje naj bi prišli do večjega ugleda.

Poleg tega se čaka, kako stališče bo zavzela HSS, ker so si radikali za sedaj pridržali ministrstvo socialne politike in bi pri taki soluciji HSS imela samo štiri resore. Ako si Pašić zopet hoče utrditi svoj ugled, potem je paravna posledica, da se mora žrtvovati Boža Maksimović in da stopi na njegovo mesto druga oseba, ki bi bolj ustrezala razpoloženju šefa radikalne stranke.

Iz teh razlogov mislijo politični ljudje, da je razvoj političnih dogodkov velike važnosti in da pomeni ostavka dr. Nikića umik one skupine politikov, ki je hotela izvesti politiko narodnega sporazuma na drug način, kakor je običajno v parlamentarnem življenju. Razen sklepa na sestanku Hrvatskega seljaškega kluba v Zagrebu se pripisuje velika važnost sestanku vodstva SLS, ki bo 10. t. m. Ta sestanek vodstva SLS se vrši v ugodnem momentu, ko je politična situacija že v razvoju. Resolucija vodstva SLS ne pomeni samo orientacije v sedanjem stanju, ampak odgovarja tudi težnjam in vestem o vstopu SLS v vlado. Do tega momenta se ne pričakujejo nikakoli posebni dogodki, toda SLS lahko stori take sklepe, da se bodo mogle videti konture nadaljnjega razvoja politične situacije. Ako SLS ne zavzame stališča, da pojde v vlado, potem bodo revidirani odnošaji med HSS in radikali. Ne izključuje se možnost, da dobi HSS ali ministrstvo za šume in rudnike ali pa kako drugo ministrstvo kot odškodnino za ta resor.

Seja Hrvatskega seljaškega kluba.

Zagreb, 9. oktobra. Okrog 3. popoldne je bila nova seja Hrvatskega seljaškega kluba. Predsednik Stjepan Radić je najprej sporočil, da mu je Pavle Radić telefoniral, da je podal dr. Nikić ostavko in ga zamenjuje dr. Vasa Jovanović. Stjepan Radić je ob tej priliki razložil odnošaje Hrvatskega seljaškega kluba napram radikalnemu klubu in sedanjim Uzunovićevi vladi ter je bil na koncu poročila storjen sklep, da se bodo razprave nadaljevale na prihodnji klubski seji v Beogradu s pristavkom, da se bo o tem razpravljalo in se bodo sprejeli končni sklepi samo v predsedniškovi navzočnosti.

Nato je podal minister pošte in telegrafa dr. Superina obširen referat o delu svojega ministrstva, zlasti o novem podzemeljskem telefonskem kablu, ki bo veljal okrog 300 milijonov dinarjev. Ako bi mi ne žrtvovali tega denarja, bi telefonski kabel obšel našo državo čez Madjarsko, Rumunsko in Bolgarsko in bi bilo težko pozneje to stvar popraviti. Faktično je to dobra investicija. Omenil je tudi zgradbo avtomatske centrale v Zagrebu in Beogradu in sčasoma tudi v Ljubljani in Novem Sadu in pa razne telefonske zveze.

Minister agrarne reforme dr. Šibenik je prebral o poslih svojega resora. Razpravljalo se je o reviziji segregacije.

Državni podsekretar dr. Pernar je podal pregledno sliko o politični upravi v prečanskih krajih in navedel cel niz slučajev, da poedin edgovorni organi ne izvršujejo ne njegovih in ne ministrskih odredb. Naglasil je, da bo temu zlu na-

pravil konec o občinskih samoupravah. Te dni se bodo začele razprave o tem zakonu pod njegovim predsedništvom. Minister mu je naročil, da pozove na posvetovanja dva do tri strokovnjake iz vodstva HSS, ki so predložili odboru svoj načrt že leta 1924.

Državni podsekretar inž. Košutić je podal sliko o našem prometu na kopnem in na morju. Pobilal je vesti, da se pomorska uprava preseli iz Splita v Beograd. Lanska postavka za gradnjo železnice 220 milijonov dinarjev je letos znižana na 20 milijonov dinarjev za gradnjo nekaterih nujnih, kratkih in cenjenih prog, n. pr. Krapina—Rogatec, Bakar—Kraljevec. Velika proga Beograd—Jadran je po ponudbi ameriško-angleškega konsorcijsa toliko proučena, da bo tekla ne od Pančeva—Beograd—Kotor temveč od Beograda do Sarajeva in potem na Mostar, Imotski Split. Črna gora in južni kraji dobe od Sarajeva ozkotirne spoje, ki ustrezajo ondotnemu terenu. O osebnih vprašanjih pri prometu je podal izčrpne in važne informacije in je prejel od kluba pooblastilo in nalog, da naj se z vsemi svojimi silami prizadeva preprečiti neopravičeno odpušanje delavcev.

Nato je bila razprava, na kateri je govorilo sedem narodnih zastopnikov, zaključena. Najbolj temperamentno je nastopil Rude Bacinić, ki je govoril o strašnih odnošajih v bivši 3. coni (Dalmaciji). Seja se nadaljuje danes ob 7. uri popoldne.

Češki parlamentarci v Zagrebu.

Zagreb, 9. oktobra. Sinoči ob 7. so prišli sem češkoslovaški parlamentarci. Na kolodvoru so jih sprejeli predstavniki vlade v osebi velikega župana, mestni župan Heinzl, vojska in predstavniki raznih civilnih in vojaških oblasti. Pozdravila sta jih veliki župan in načelnik mesta Heinzl. Na pozdrave sta odgovorila predsednik parlamenta Jan Malypetr in podpredsednik senata Soukup. Gostje so krenili proti hotelu »Esplanade«. Občinstvo, ki je tvorilo špalir, jih je burno pozdravljalo.

Gostom je bila prirejena svečana večerja. Danes si gostje ogledajo mesto, zvečer ob 9. pa se odpeljejo v Split.

PRED FORMALNO OSTAVKO VLADE.

Beograd, 9. okt. Kakor se doznava iz dobro informiranih krogov, je sklenil predsednik vlade Uzunović, da pada 20. t. m. ostavko celega kabineta. Ta ostavka se bo motivirala kot formalna ostavka, ki izvira iz parlamentarnih običajev, da pred novi parlament stopi nova vlada, ki naj bi bila izraz razpoloženja novega zasedanja. Dejansko je ta ostavka formalni znak za pričetek temeljitega proučevanja politične situacije. Sele po tej ostavki se bodo vršile razprave med obema političnima strankama, ki naj bi bili udeleženi na novi vladi. Ob tej priliki se bodo vršili tudi razgovori s SLS, ali hoče vstopiti v vlado.

Sodi se, da bodo po tej ostavki Uzunovićeve vlade rešena tudi druga vprašanja, ki se nanašajo na posamezne osebe, katere naj bi vstopile v vlado. Kot važna izprememba se navaja, da bo vstopil Stjepan Radić v vlado kot minister za socijalno politiko in da bo postavljen Milan Simonović za ministra notranjih del (?). Za druge osebe še ni nič gotovega.

DR. NIKIĆ NAPOVEDUJE AKCIJO MED NARODOM.

Beograd, 9. oktobra. Dr. Nikić je imel včeraj sejo svojega kluba, na kateri je obvestil člane, da je v pretekli noči podal ostavko in da je bila ostavka sprejeta. Na njegovo mesto bi prišel kot namestnik dr. Vasa Jovanović. Kakor se doznava iz dobro poučenih krogov, se je cel Nikićev slučaj odigral prejšnjo noč v ministrstvu notranjih del, kjer je bil dr. Nikić z Božo Maksimovićem do 9. zvečer in kjer je sestavil besedilo svoje ostavke. Tu je tudi počakal na odgovor, ali je njegova ostavka sprejeta.

Dr. Nikić se pripravlja na večjo akcijo v narodu. Prihodnje dni bo imel več zborovanj in konferenc s svojimi pristasi.

MAKSIMOVIC KONFERIRA Z UZUNOVICEM.

Beograd, 9. oktobra. Minister notranjih del Boža Maksimović in predsednik vlade Uzunović sta včeraj konferirala do 1 in pol. Ko je Uzunović odhajal s konference, je na vprašanje novinarjev, kaj je novega, odgovoril: »Kje ste bili sinoči, da bi Vam povedal novosti?« — »Pa Vi ste, gospod predsednik, ob 9. rekli, da ni nič novega tudi v vprašanju dr. Nikića.« — »Ko sem Vam to rekel, v resnici ni bilo nič novega. Novosti so se dogodile šele kasneje.« — »Ali bo še kakšna izprememba?« — »Ako pada še kdo ostavko, kaj mu moremo?« je dejal Uzunović z nasmehom in se odpeljal z avtomobilom.

Dr. Korošec o aktualnih političnih vprašanjih.

Te dni je imel naš urednik priliko, da se je sestel z voditeljem SLS, gospodom dr. Antonom Korošcem, ki je bil tako ljubezniv, da je poleg mnogih drugih zanimivih političnih pojasnil, odgovoril tudi na sledeča, za slovensko politiko gotovo prav važna in aktualna vprašanja.

Prvo vprašanje:

1. Velečeni gospod minister! Volitve v Zbornico za trgovino, obrt in industrijo so dokazale, da ni danes med Slovenci popularnejše politike od one, ki omogoča skupen nastop vseh Slovencev, ki so na slovenskem stališču. Da pa je tak nastop uspešen, treba, da je dobro organiziran in da je tu instanca, ki vodi po strogo določenem načrtu skupen nastop. Tak odbor more biti samo **Narodni svet** in zato si Vas dovoljujem vprašati, kot šefa najmočnejše slovenske stranke, brez katere je vsak skupen nastop Slovencev nemogoč, pod katerimi pogoji in na kak način bi bila SLS za Narodni svet.

Skupen nastop večine slovenskih strank pri zadnjih volitvah v Zbornico za trgovino, obrt in industrijo je bil obenem skupen protest proti zaneurjanju slovenskega gospodarstva od strani Beograda in izraz velike nevolje proti ne-slovenski politiki SDS, ki se javlja tudi na gospodarskem polju.

Možnosti za enak skupen nastop predvidevam več, n. pr. osamosvojitve Ljubljane iz rok nesocialne protislovenske stranke. Kakor je nekdanji Dunaj protežiral po naših mestih in trgih naše narodne protivnike, četudi se je ves narod z indignacijo obračal od njih, tako tudi gotovi krogi v Beogradu mislijo, da delajo pametno politiko, ako podpirajo najbolj osovraženo stranko na Slovenskem in to še na tako viden način kakor pri predzadnji odstavitvi ljubljanskih gerentov.

Narodni svet bi pomenil stalno kooperacijo slovenskih strank in ne samo od slučaja do slučaja. Temeljna točka njegovega programa bi morala biti: Cim večja osamosvojitve Slovenije od centralizma in to v vsakem pogledu. Tudi glede taktike, ki bi jih delegacije naših strank zasledovale v Beogradu, bi moralo priti vsaj v velikih obrisih do soglasja. Smatram za moralno nedovoljeno, da se doma kdo bori proti centralizmu, a v Beogradu podpira centralistično politiko. Slovenskega naroda ne smemo v politični morali korumpirati. Dalje govoriti ne bi hotel, pod katerimi pogoji sem za sodelovanje slovenskih strank v Narodnem svetu, a iz tega razvidite, da sem za to, a seveda na solidnih temeljih, ki bi novo zgradbo dalje časa varno nosili. Vsi pač čutimo danes željo, da tekmujejo stranke medseboj v delu in skrbi za narod, a ne v medsebojnem napadanju, intriganju in zavijanju. Vsaka stranka naj pošteno dela po svojih načelih, a kjer se ne ločimo, je skupen nastop gotovo koristnejši.

2. Slovenci žele skupen nastop vseh Slovencev pred vsem vsled tega, ker so uverjeni, da bi bile tako slovenske pravice vse drugače varovane, ko v sedanji politični razcepjenosti. V zvezi s tem se tudi mnogo propagira vstop SLS v vla-

do, da bi bilo tako slovensko stališče varovano tudi v vladi. G. minister Pučelj je v tem zmislu tudi v pogovoru z našim urednikom apeliral na SLS. Ali bi bili, gospod minister, tako ljubeznivi in tudi v tej stvari povedali svoje mišljenje?

V vlado gre stranka samo takrat, kadar je prepričana, da bo v njej lahko delala po svojem programu. O slednjem danes v SLS nismo prepričani. Radikalna stranka je danes tako okupirana s skrbmi v svoji lastni strankini hiši, da nima časa za državo, razven kar se tako nimogrede naredi. Nadalje pa morate pomisliti, da nas radikalna stranka niti za večino ne potrebuje, ker ji je Radičeva stranka dovolj in še zraven bolj po ceni kakor bi bili mi Slovenci. Rado se rabi fraza, da bi z našim vstopom v vlado omilili težko situacijo slovenskega naroda v državi. Tudi o tem nisem prepričan! Ali jo je Radič omilil za hrvatski narod, osobito v gospodarskem oziru, kar je trenotno za Slovence gotovo najvažnejše? Ni! Radikalna stranka rešuje svojo krizo, ne pa državno. Kadar pa bi moji tozadejni pomisleki odpadli, ker bi bilo na nasprotni strani res razpoloženje omiliti naše težave, potem seveda bi mi takoj nasprotno stran podpirali in ako nas povabi, sedli z njo skupaj tudi v vlado. Toda brezpogojno ne moremo v vlado! To tudi ne more biti in ne sme postati princip slovenske politike. Poljaki v Avstriji so to lažje delali, in četudi ne brez obsojanja od strani političnih moralistov, a delali so lažje, ker so v Galiciji imeli svojo avtonomijo. Kadar jo bomo tudi mi Slovenci imeli, se bo seveda taktika slovenskih strank v centrali takoj izpremenila in bomo tudi tam imeli svoje Slovensko kolo.

In končno še tretje vprašanje:

Ali je upravičen strah nekatere Slovencev, da je Panevropa samo nemška tvorba ali pa imajo bolj prav oni Slovenci, ki pravijo, da gre pri Panevropi v veliki meri tudi za Slovence in da zato Slovenci ne smejo biti brezbržni?

Program Panevrole je še in fieri. Nihče od nas se z vsem ne strinja, kar se danes piše pod panevropsko firmo. A vsi hočemo nekaj, kar bi narodom zaguralo mirno in prijateljsko sožitje v političnem, gospodarskem in kulturnem pogledu. Društvo Narodov in panevropski pokret delata v tem zmislu, zato pa jih spremljamo s simpatijami in nadami. Panevropa ni nemška zamisel, niti ni samo njihov pokret, ampak je danes res že panevropski. Vsi večji narodi Evrope se boje prihodnosti, posebno v gospodarskem oziru, a mi se te prihodnosti tudi nimamo veseliti. Če bo Panevropa prišla, bo prišla tudi brez nas, a boljše je, da pride z nami. Sicer pa ne bo prišla že jutri in ne brez pogajanj, pri katerih bomo tudi mali narodi dobili besedo. V narodnem oziru pa se mi vidi to pot, ki nas vodi do tega, da se osigura našim Korošcem in Primorcem eksistenca. Dalje pa si bomo že sami pomagali.

Socialna politika v naši državi.

Socialna zakonodaja v Jugoslaviji temelji na tako slabi podlagi, da je delavskemu razredu nemogoče pričakovati, da bo prišel na podlagi državnih zakonov o zaščiti delavstva — na svoj račun. Vsled krutega režima finančnega kapitala nad industrijo, se ta razvija v Jugoslaviji le ekstenzivno. Vsa industrija nima ne časa ne možnosti za intenzivni razvoj in za tehnično izpopolnjevanje, kar ima v glavnem za vrek, žalostno delavsko zakonodajo v državi.

Delavske plače so strahotno nizke, posebno v Sloveniji, Bosni in delno tudi v Hrvatski. Dnevne plače od 20 do 25 Din nekvalificiranih delavcev so pri nas redne. Tedenske plače odraslega delavca v splošnem ne presegajo Din 180. Grozi tudi brezposelnost. Delavci so nesigurni, ker vsled demontaže industrije v Sloveniji in vsled stalne gospodarske krize lahko ostanejo vsak čas brez posla in ker za slučaj brezposelnosti ni od nikjer pomoči in podpore. Med delavstvom vlada radi tega skrb in strah za bodočnost.

Paralelno s tem propada tudi socialna zakonodaja, ki je toliko bolj izpostavljena napadom finančnega kapitala in delodajalcev, čim več se socialni in gospodarski položaj delavcev slabša in splošna kriza postruje.

Delavstvo trpi vsled brezposelnosti, radi nizkih mezd, od neurejenega delovne-

ga časa in od vsakovrstnih šikan delodajalcev.

Žalostno stanje našega narodnega gospodarstva in socialno stanje našega delavstva pa so poslabšale še zadnje vremenske katastrofe, tako da je delavstvu ogrožen še zadnji del imetja.

Državni zavodi za zaščito delavcev in ministrstvo za socialno politiko ne funkcijonirajo redno. Inspekcija dela n. pr. obavlja samo 12,2% svojih dolžnosti, primerno tudi druge institucije za zaščito delavske zakonodaje itd.

Poglejmo sedaj še številke, ki jasno pričajo, da je sedanji socialni položaj delavskega razreda **nevdržljiv**.

Sledeči izvelek uradnih številčrpam iz brošure: »Izveštaj Inspekcije Rada kraljevine SHS o njenem poslovanju u g. 1925.« Izdalo ministrstvo socialne politike, Beograd 1926. Stran 237 + VII.

Število delavcev v Jugoslaviji, ki bi morali priti pod zaščito — pravi Izveštaj — bi presegalo 600.000 delavcev. — Od teh 600.000 pa je bilo zaščiteno v letu 1925 samo 146.740 delavcev, ki so bili zaposleni v 9079 podjetjih. Leta 1924 je bilo pod zaščito 175.627 delavcev zaposlenih v 8146 podjetjih.

Te številke nam kažejo zelo karakteristično razmerje! To znači, da je od števil delavcev v državi, kateri bi po nalogi

Inspekcije Dela morali biti pod zaščito — samo 24. odstotkov ali niti ne cela četrtina vsega jugoslovenskega delavstva pod zaščito, ki jim pripada po zakonu!

Moških delavcev je bilo od imenovanega števila 120.585, ženskih pa 26.135. Mladolletnih delavcev, t. j. delavcev pod 18 leti je bilo 26.112, kar je približno 18%! Od tega je moških mladolletnih delavcev 19.519, a ženskih 6.593. Računati se morata še 663 moških delavcev pod 14 leti in 91 ženskih delavk pod 14 leti: skupaj 754 otrok!!

Zakon o Inspekciji Dela predpisuje, da mora biti vsako podjetje najmanj dvakrat na leto pregledano. Ali Inspekcija Dela tega ni storila, ker ni mogla storiti, ker razpolaga z malo sredstvi. Poročilo celo predvideva zmanjšanje budžeta, kar znači v najbližnji bodočnosti — likvidacijo socialne zakonodaje!!

Inspekcija dela je pregledala 9079 podjetij, v katerih je dognala 12.910 nepravilnosti radi katerih je na pristojnih mestih intervenirala. Vzroki nepravilnosti so bili sledeči:

908 intervencij radi prekoračenja delovnega časa.

424 intervencij radi nedostatka delovnega odmora.

232 intervencij vsled nepravilnega izplačevanja delavskih plač.

301 intervencija radi nepravilnosti pri zaposlovanju mladolletnih delavcev (pod 14 leti).

290 intervencij radi zlorabe obrtnih vajencev.

1417 intervencij radi nezadostno urejenih higijenskih naprav itd. itd.

Največ nepravilnosti in največje gaženje zakona se je izvršilo v odjevni (tekstilni) industriji, kjer je bilo 2988 slučajev, kjer je inspekcija Dela intervenirala. Ne dosti manj nepravilnosti je bilo v živilski industriji, kjer je Inspekcija intervenirala v 2719 slučajih. V lesni industriji je Inspekcija Dela intervenirala 1858 krat radi nepravilnosti in gaženja zakona o zaščiti delavstva.

Stran 10. imenovanega Izveštaja ima tudi sledeče vrstice:

»U toku 1925. g. desilo se nekoliko slučajev neisplate radniških nadnica — večega stila. U nekojim od tih slučajev bio je poslodavac država, koja uslijed administrativne sporosti nije mogla na vrijeme otvoriti kredite za isplatu. — No mnogo interesantniji je slučaj nekojih preduzimača koji su od neisplate svojih radnika stvorili čitav sistem. Na ime bilo je nekoliko slučajeva — da su pojedini preduzimači vršili duže vremena šumske poslove, ne plaćajući, ili samo djelomično svoje radnike — pa se zatim izgubili. Nesumljivo je utvrđeno da su — oni računali sa nedostatkom našeg socialnog zakonodavstva i sa neumjenjem radnika — većim delom seljaka — da ovu tjeraju preko građanskih sudova.«

Iz karakteristične analize Izveštaja le predobro uvidimo, kakšni sistemi se ureljavljajo pri izdajanju delavskih plač in drugo, ako Inspekcija Dela sama prizna, da je socialni položaj delavstva Jugoslavije samo radi tega tako mizeren, ker ni rešeno povoljno — vprašanje delovnega časa, delovnih plač in socialne zakonodaje!

Nezrečnih slučajih zaznauje Inspekcija Dela 8135, od teh 144 smrtnih. V razmerju s številom slučajev nezgod iz leta 1924 se je število v letu 1925 povišalo za 838! Največ slučajev nezgod se je pripetilo v lesni industriji in sicer 2304. V prvobitni industriji (žganje apna, oglja i. dr.) je bilo nesrečnih slučajev 1423. V kemični industriji 606, v živilski industriji 551 itd., itd. Končno celo pravi poročilo: »Ne može se tvrditi, da su Inspekcijama prijavljeni svi nesrečni slučajevi.« — Iz tega lahko sklepamo, da je stvarno število še mnogo večje!!

Štrajkov je bilo 44, v katerih je stavkalo 7.483 delavcev. Poročilo celo pravi, da je Inspekcija Dela konstatirala, da število štrajkov pada, ker je ekonomski položaj delavstva tako slab, da delavec ne more stavkati niti par dni. Poleg tega pa brezposelnost stalno raste.

Mlinska industrija je morala zmanjšati svojo proizvodnjo za 30 do 50%. Lesna industrija je istotako v nevarnosti: veliko število lesnih podjetij in obratov se je ustavilo. V lesni industriji je bilo 26 tarifnih gibanj, kjer je bilo zainteresiranih 10.576 delavcev in 12 štrajkov z 2205 štrajkujočimi delavci.

V živilski industriji je bilo 12 tarifnih pogajanj, kjer je bilo zainteresiranih 5478 delavcev.

Skupno od 73 tarifnih pokretov, je uspelo 12 popolnoma za delavce, v 43 slučajih je bil narejen kompromis, 20 pa je bilo neuspešnih. Število izgubljenih dni štrajkujočih znaša 110.600, a število in višina mezd za to perijodo — 3.680.022 dinarjev.

Vsi štrajki so bili porazni za delavstvo; dnevnice so se znižale za 10 do 15%.

*

To so gorostasne številke, ki jasno pričajo, v kakšnem socialnem in gospodarskem položaju se nahaja delavski razred Jugoslavije. Številke Inspekcije Dela jasno dokazujejo, kako se vodi pri nas socialna politika, kako skrbi država za socialno zakonodajo.

A. Vikin.

KOLIKO JE SLOVENCEV NA KOROŠKEM?

Po Wulle-Streitovem zemljevidu županj Krške škofije in po shematičnemu Krške škofije za leto 1926, sestavi Slovenicus. Izdala Jugoslovenska Matica v Ljubljani. Cena 7 Din.

Za šesto obletnico nesrečnega koroškega plebiscita je izdala Jugoslovenska Matica knjižico, v kateri njen avtor, izvrsten poznavalec cerkvenih razmer na Koroškem, na podlagi nemških virov ter vladnih in škofijskih odlokov sistematično in brez vsakega pretiravanja ugotavlja resnično število Slovencev v onem delu koroške zemlje, ki je še ostal pod avstrijsko in italijansko nadvlado. Za vsako župnijo posebej je navedena uporaba našega jezika v cerkvi in pri poučevanju slovenske mladine v verouku; z grobo opazimo, kako napreduje germanizacija v čisto slovenskih krajih, kjer so nastavljeni na mesta pregnanih slovenskih duhovnikov nemški župniki in kaplani, ki ne znajo in tudi nimajo volje naučiti se jezika svojih slovenskih župljanov. Germanizacija v šoli so sedel koroški nemški ultranacionalni oficijalni in poloficijalni krogi učinkovito okrepili s ponemčevanjem starih slovenskih cerkva, v katerih se skozi tisoč let do najnoveše dobe po plebiscitu ni nikdar glasila nemška beseda, ker za njo med samo slovenskimi verniki ni bilo niti najmanjše potrebe. Razni vladni in škofijski odloki, ki jih naveda pisec, so nepobitni dokazi, da ima naš slovenski jezik v koroških cerkvah svojo tisočletno pravico in da se godi našemu narodu vnebovpijoča krivica, ko mu nastavlja za dušne pastirje tuje, ki slovenskim otrokom že v nežni mladosti izrgajo iz src ljubezen in spoštovanje do tega, kar mu je dala slovenska mati kot prvo duševno darilo: svoj sladki materni jezik. Vsak, kdor ima še čut in stud zoper krivico in barbarstvo, naj si takoj nabavi in prebrta to knjižico.

Ob tej priliki opozorjamo na štiri tansko leto izšla dela o koroškem vprašanju, ki tvorijo z letos izdano knjižico nekako celoto. To so knjige: Dr. V. Rožić: *Boj za Koroško. Narodni štrajk. Na Koroško! in Carinthiaens: Poležaj Slovenaca pod Avstrijo*. Vsa štiri dela skupaj prikazujejo jasno sliko trpljenja in obupnega odpora naših koroških Slovencev proti nemškemu nasilju. Po plebiscitu smo obljubili slovenskim Korošcem, da ne bomo pozabili nanje; obljuba nas še vedno veže: pomagajmo jim z besedo in dejanjem. Vse navedene knjige so naprodaj po vseh slovenskih knjižarnah in pri-pokrajinskem odboru Jugoslovenske Matice v Ljubljani, Šelenburgova ulica 7/II.

DOPIS.

Središče ob Dravi. Medjimurski Pjevački zbor priredi v nedeljo dne 10. oktobra v Sokolskem domu v Središču pevski koncert pod vodstvom stud. konz. J. Vrbovski. Proizvajale se bodo medjimurske in hrvaške narodne, slovenske in hrvaške umeine pesmi. Po koncertu se vrši trgalev s plesom. Zveze z vlaki iz Čakovca in Ormoža zelo ugodne. — Prijatelji lepega petja, na svidenje! Zdravo! — Odbor.

Kokalj Marijana:

Mlada Indija.

(Konec.)

22.

Sodba.

Gospod Gandhi, vi ste mi olajšal mojo nalogo, ker ste se priznal krivim. Kar ostane je določevanje prave sentence in je morda najtežja naloga sodnika v teh krajih. Zakon ne upošteva posameznikov, vseeno pa lahko znam, da ste vi član kategorije različnih ljudi, katere sem in bom sodil. Ne moremo zalajiti, da ste v očeh vaših milijonov tojakov velik patrijot in velik vodja. Celotni, ki niso vaših mnenj, vas pripoznavajo kot moža visokih idealov, plemenitega življenja in celo svetega. Ne sodim vas, kakor v enem; in ne bi si dovolil, da bi vas kritikoval ali sodil v čem drugem. Moja naloga je, da vas sodim kot moža, podrejenega zakonu, kateri je kršil po svoji volji proti zakonu, kar je za vsakogar velik pregrešek napram državi. Ne pozabim niti za hip, da ste vedno govorili proti nasilstvu in ga tudi često preprečili.

Golevo je, da je malo oseb v Indiji,

Ne bo šlo!

Murn, murn,
črni murn,
pridi ven!

Kako je bilo pred vojno pri nas z molčestnostjo o raznih rodbinskih, družabnih in drugih škandalih, to se starejša generacija še jako dobro spominja. Povojna doba pa je udarila v nasprotje: Vse zamolčati, zamlčati celo stvari, o katerih se v javnem interesu molčati ne sme!

Princip neomejene molčestnosti in brezpolgojne tajnosti se je uveljavil zlasti na gospodarskem polju. Uveljavil se je pri nas princip, da se o gospodarstvu sploh nič slabega pisati ne sme. Do neke gotove meje je ta princip zdrav in koristen in čisto v redu je, da se z zlobno izmišljenimi ali z zlim namenom v liste vrženimi vestmi n. pr. o slabem stanju kakega denarnega zavoda ne ruši kreditu javnih zavodov in da se že itak dovolj boječe občinstvo ne vznemirja. Vse nekaj drugega pa je, če gre za resnična dejstva, za resne in dokazljive zlorabe in nerednosti. V takih slučajih je po našem trdnem prepričanju molk neumestna in celo škodljiva, kar tak molk vzbuja misel, da se hoče nekaj prikriti, kar se nikakor prikriti ne sme, in sicer v interesu javne morale in v interesu pravnega čuta ljudstva, ki tvori najsigurnejšo podlago vsakega kredita. Najslabše pa je še to, če izjava neumestni molk misli, da se hoče z molkom varovati to ali ono osebo. Takrat ljudje le preradi ponavljajo ono staro prislovico, da vidi oko postave le male tatove, velike pa spregleduje.

Mi se čudimo čudimo slovenski javnosti, da more tako mirno in brez najmanjšega odpora prenašati grožnje, kakor jih večkrat beremo v naših »vodilnih« slovenskih listih na naslov svojega hudega protivnika: »Opozarjam vas, da molčite — sicer bomo mi govorili!« Isto grožnjo z »govorjenjem« se sliši seveda takoj na to tudi z druge strani! Kaj se to pravi? Ali se to ne pravi priznati, da so tukaj neke nečedne stvari? In mi vprašamo: Ali je prav, da se o nečednih stvareh ne govorijo? Ali ni bolje, da se nerednostim stopimo na vrat in se jih temeljito odpravijo z zdravim in pošteno javno kritiko?

Isto se dogaja danes. Danes ve cel svet, da obstoji v Sloveniji debela afera s Slavonsko banko. Ta afera je tukaj in živ krst je ne spravi več s sveta. Vsa slovenska javnost tudi ve, da tako strahovite afeze Slovenija še ni nikdar doživela, kakor je ta. A kaj vidimo? »Jutro«, vodilno glasilo SDS — molči!!! »Slovenec«, glavno glasilo SLS — molči!!! Ljudje pa se čudno vprašujejo: Zakaj molk? Od kod? Na čegavogo povelje? Vseled kakšnih zakonitih in prikritih zvez? Itd. Stvar slovenske javnosti je, da ona sama v tem oziru napravi red. Javnost mora pri tistih na vse, da se enkrat prikažejo vsi na dan!

To zahteva naš slovenski sloves in naše dobro ime. Mi ne bomo uživali nikjer kredita in zaupanja, če bomo molčali o stvarih, ki jih sam minister javno naveda (primeri včerajšnji »Narodni dnevniki« in jih prikrivali, namesto da bi mi sami v prvi vrsti gledali, da z javno kritiko očistimo s sebe blato, ki so ga na nas nametali brezvestni ljudje. V članku, ki ga je podpisal minister za trgovino dr. Krajač, stoji sledeči odstavek:

»Konkurz Slavonske banke v Zagrebu, ki je prejela večino svojih vlog iz Slovenije, bo pomenil verjetno tudi konkurze mnogostevnih malih hranilnic v Sloveniji, ki so vlagale svoj denar pri Slavenski banki; to bi dovedlo do propasti malega človeka v Sloveniji in bi ga popolnoma podvrlo gospodarskemu vplivu Dunaja in Trsta, torej Nemcem in Italijanov. Kaj pomeni v takem slučaju Slovenija, naše politično ujedinjenje in osvobodjenje?«

Ali se zaveda slovenska javnost silne težnje ministrov besed, kjer pravi, da bodo deležne neizogibnega poloma pri Slavenski banki tudi naše hranilnice, ki tvorijo jedro vsega našega narodnega gospodarstva? Po molku »vodilnega« časopisa sodeč se slovenska javnost ne važnosti ne zaveda, ampak spi, ker spi »vodilno« časopisje. Toda gorje bo takrat ko ne bodo samo govorili, ampak naravnost tulili žepi onih, ki jamčijo za vloge v hranilnicah! Ali mislijo »Jutro« in »Slovenec« itd., da bodo polom preprečili s svojim molkom?

Najpametnejše pa bi bilo, če bi se nesrečni krivci javili sami in povedali ljudem skesano, da so grešili. Tajiti se ne da nič več, in mi bomo tako dolgo bezali in drezali, dokler ne bodo prilezli iz svojih luknj tudi najbolj črni murni.

Politične vesti.

— Ni točno. »Slovenski Narod« piše včeraj v uvodniku o izpombi na magistratu in pravi, da to ni znak poraza SDS, če so bili esdeasarski gerenti skoro dve leti na vladi tudi pod sedanjim vladom, ampak da je to le dokaz, da je tudi sedanja vlada pustila gerente na njihovih mestih zato, »ker je upoštevala njihovo stvarno, prav nič strankarsko (?), a za Ljubljano in njen razvoj izredno uspešno delovanje.« — Mi smo pa slišali neko drugo pesem, ki pravi, da so se gerenti SDS držali na svojih mestih le, ker so uživali tajno podporo nekih beogradskih veljakov, katerim politika sporazuma ni všeč in ki bi se danes radi videli na krmilu prosluli PP režim. Če se bo »Slovenski Narod« še par takih iznebil, mu ljudje kmalu ne bodo več rekli »ata«, ampak »O - papa« (Gross-papa).

Panevropa in Narodne manjšine.

Dr. Camillo Morocutti, znani manjšinski delavec iz St. Ilja pri Mariboru, je imel na dunajskem panevropskem kongresu predavanja, katerega glavne misli podajamo v naslednjem odstavku:

Manjšinsko vprašanje v Evropi je izključno le vprašanje evropskega kontinenta. Najbolj nevarno pa je za to vprašanje, če se postavlja v isto vrsto z ruskim in angleškim manjšinskim vprašanjem. V Rusiji je to vprašanje dobro rešeno z ustanovitvijo avtonomnih manjšinskih svetov.

Oba manjšinska kongresa v Ženevi sta imela izrecen vseevropski značaj. Učinkujoča manjšinska zaščita bi se mogla uvesti v vsej Evropi le z napredujočo helvetizacijo in kanoniziranjem Evrope. Nastane vprašanje: ali more 40 milijonov brezpravnih evropskih manjšin čakati uresnitve evropske federacije? In na drugi strani: ali je mogoče tako dolgo upati na Panevropo, dokler je 40 milijonov evropskih ljudi mučenih in preziranih kot državljani nižje vrste. Kdor upa na Panevropo, ta mora pomagati manjšinam. Spominimo se le narodnega vprašanja v Avstro-Ogrski. Desetletja dolgo teptane narodne manjšine končno ne bodo več hotele narodnih avtonomij radi sovražstva in trpkosti, v katerem so rastle.

Tako obstoji za prvobitne Panevrope v prvi vrsti le najnujnejši praktični del za mir, za najbistvejši med šibkimi in usmiljenimi potrebami, — za evropske narodne manjšine. Zahteve manjšin po pravici in enakopravnosti se morajo izpolniti evropskemu miru na ljubo. Te zahteve ne nasprotujejo mirovnemu stremljenju vladajočih narodov. Za evropsko narodnostno vprašanje ni druge rešitve kot avtonomija in federacija. Ne narodna in kulturna asimilacija, nego le narodna in kulturna diferenciacija do stopnje samosvojega, individualnega naroda, omogoči nadnarodno sintezo svobodnih evropskih narodov. Danes živi v Evropi 40 milijonov narodnostnih drobcev. Kako pa naj se reši teh štirideset milijonov iz svojega nesrečnega položaja, je jasno povedano v obsežni manjšinski literaturi ter na pomembnih narodnostnih in manjšinskih kongresih, na katerih se je prostovoljno in iz lastne volje zbralo 39 različnih narodnostnih skupin (te obsegajo 40 milijonov ljudi) k skupnemu, enakopravnemu in mirovnemu delu.

Zasluga Coudenhove-Kalergija in njegovih sotrudnikov je, da je ustvaril idejne temelje in duhovno atmosfero za te kongrese. V dejstvu je politika vodilnih manjšinskih politikov odločno evropska. Tudi za Nem-

čijo in za nemške narodne manjšine ne more biti druge manjšinske politike. Evropska orijentacija omogoča šele Nemčiji, da sploh prične z manjšinsko politiko. V Zvezi narodov je Nemčija naravni moralni zagovornik nemških narodnih manjšin. To zagovornišvo se more izvajati le v strogi evropski in nikdar v nemški iredentistični manjšinski politiki. Toda le kulturna avtonomija omogoči manjšinskim narodom sintezo državnosti in narodnosti.

Narodne manjšine imajo dobro in mnogokrat je izraženo voljo do mirnega sožitja, toda tudi vladajoči narodi morajo revidirati svojo

dosedanjo narodnostno politiko v smislu pan-evropske federativne politike. Teorija manjšinske zaščite je sicer dovršena, nasprotuje pa ji realnost. V pan-evropski uniji se bo pričela šele prav izvajati manjšinska zaščita. Ustanovi naj se pan-evropska centrala manjšinske zaščite. Ena najvažnejših nalog te centralne bo uvedba paritetnih komisij za manjšinsko zaščito. Te komisije naj obstoje iz zastopnikov državnega naroda in manjšine. Skupno delo večinskih in manjšinskih zastopnikov, potovanja po spornih ozemljih — vse to naj bodo naloge dela za manjšinsko zaščito.

Naša „krivda“ pri koroškem plebiscitu.

Po koroškem plebiscitu se je pojavilo mnogo pomislekov, zlasti pa s strani onih, ki se jih ni nikoli videlo pri delu pred plebiscitom. Dvigali so kamne, da jih vržejo na »krivce«. Toda to so bili samo izjemni pojavi. Merodajna javnost je priznala, da so se pripravili za plebiscit vršile zavestno, da so se propagandistična sredstva, kolikor jih je bilo na razpolago, vsestransko uporabljala, da so se sicer dogodile mnoge napake, ki pa niso mogle vplivati na rezultat in da bi bilo krivdno valiti vso krivdo na posamezne osebe, stranke ali vlade.

Krivda je predvsem na tedanjih zunanjih razmerah, ki so bile silnejše od nas. V prvi vrsti so krivi oni, ki so nam naložili »a krivični plebiscit, proti Italiji pa so nam ga odrekli. Narodu, ki je bil skoro brez vsake posvetne inteligence, ki se ni smel v svojih solah učiti ne čitanja in ne pisanja v matinskem jeziku, ki je že od nekdaj živel v kulturni in gospodarski odvisnosti od nemških sosedov, narodu, ki je bil naveden tujega gospodarja in ki ni nikdar okusil narodne svobode ter je od mladih nog slišal o Srbih samo najslabše, takemu narodu naložiti plebiscit in pod takimi pogoji, to je in ostane historični zločin. Ni treba pozabiti, da bi bil v onem času plebiscit tudi v drugih krajih opasen za nas, n. pr. v Prekmurju in v dravski dolini. In kljub temu smo zmagali na Koroškem južno od Drave.

Morda je bila naša krivda v tem, da nismo sprejeli predloga tedanjega avstrijskega kancelarja dr. Rennerja, ki nam je bil pripravljen za ceno gospodarskega popusta odstopiti

brez glasovanja Dravo kot mejo in kar bi antanta brez dvoma potrdila. Imeli smo morda preveč zaupanja v pravičnost naših zahtev, oprli smo se na ranjkega Wilsona in na Francijo ter smo podcenjevali neiskrenost našega zapadnega sosedu, ki je ravno pripravljaj primerno atmosfero za rapalsko pogodbo; podcenjevali smo lastno moč in končno — bili smo preveč pošteti. Naš delegat je vedno naglašal, da mora naša država vsemu svetu dokazati, da je izvršila časten plebiscit. To slavo smo sicer dosegli, ali pri tem nam je zadal nasprotnik rano, ki jo bomo težko zacelili.

Mogoče je krivda v tem, ker se ni zganil ves narod in se ni zavedel historičnega trenutka, da bi napravil potrebne korake in da bi za kratek čas sklenil premirje in vso svojo pažnjo obrnil na Koroško. Med tem se je domača borba še povečala in je pljuskala celo preko Karavank; o plebiscitu pa je eden govoril, da stoji izvrstno, drugi pa, da ne da nič na koroške Slovence, ker jih predobro pozna ker je prej bil 20 let pri vojaki v Celovcu.

Ali niso krivi tudi oni, ki niso mogli razumeti, zakaj se trudimo za koroške Slovence če nočejo oni sami k nam?

Vsak historijski dogodek se da pojasniti s svojimi vzroki, tako tudi neugodni rezultat koroškega plebiscita. Teh vzrokov nismo bili krivi mi in bodo oni še sčasoma odpadli. Mogoče nam bo dala zgodovina še kdaj priliko, da pokažemo, če smo zrel narod in če smo še ohranili ljubezen za koroško rajo.

Primorsko.

KONEC OBČINSKE AVTONOMIJE NA GORIŠKEM.

»Gazeta Ufficiale« službeno glasilo italijanske vlade, objavlja kraljev odlok, s katerim se ukinja v zmislu zakona občinska uprava v vseh občinah z manj kot 5000 prebivalci v videmski prefekturi, kamor pripada tudi Goriško. Mesto občinskih uprav se imenuje podestati (komisariji). V drugih prefekturah, v katerih živijo naši rojaki je že ta zamena izvršena. Imena novih podestatov še niso znana. Fašisti so na svojih zborovanjih že izjavili, da ne more biti niti eden naših ljudi podestati in tudi ne tak, ki je naklonjen fašistom in ki je že prešel v njihove vrste.

Isto usoda čaka tudi ostale občine, ker se že pripravlja zakon, po katerem bi prevzel posle v večjih in največjih mestih imenovan komisar.

Prekmurje.

DUŠEVNI PREOBRAZ PREKMURSKIH SLOVENCEV.

Prekmurški Slovenci so poznani, enako vsem revežem, kot izredno pobožni. Saj je vera bila tista sila, ki jih je držala pokoncu in jih krepila v vseh težkih časih, v najtežjih prilikah. Ne moti jih v njih vernosti niti dokaj »posvetno« življenje nekaterih domačih duhovnih gospodov. Toda odkar je agr. reforma ustvarila dva tabora, iste ki so za izvedbo agr. reforme torej za inter. magela vedbo agr. reforme torej za interese malega človeka in iste, ki so proti tem stremlejenjem torej za interese veleposestev, se že začela opažati duševni preokret prebivalstva v verskem pogledu.

Prekmurec je bistrega duha in dobro razsodi, kdo je za njega in kdo je proti njemu. On bodro zna, da izdajajo zastopniki veleposestev v Dolnji Lendavi svoj poseben list »Naše novine«, ki se na videz bori za hrvatsko in Bog si vidi za kake vse lepe pravice, v resnici pa dela le za hasek veleposestev. Mali človek naj sedaj ob razprodaji veleposestniške zemlje samo bogato plača, tako da ga že čez nekaj let poženejo na boben, gospodje zastopniki in njih trabanti pa bi se preobjedali v Zagrebu ali v Budimpešti in v novinah po njih financiranih se dalje norčarili iz uboge kmečke pare. In sedaj čujte! V konzorciju in uredništvu tega lista sedijo stari in mladi, izkušeni in neizkušeni gospodje duhovniki rim. katoliške in evangeličanske ter menda tudi židovske vere. Nič jih ni bilo niti sram, da so njih imena v tem nesocialnem listu celo objavljali. In prekmurški mali človek, 70—80 odstotkov tukajšnjega naroda, vse to gleda in vidi. Poslušaj duhovne gospode, ki oznanjajo ljubezen do bližnjega in pridigujejo blagor ubogim, ker njih so nebesa. In ko vidi, ta trpin prekmurske ravani, da so se zvezali svečeniki skoraj vseh tukajšnjih veroizpovedanj takorekoč proti njemu, proti njegovemu nadaljnemu obstoju, tedaj začne on dvomiti nad verskimi resnicami. In ko vidi, da od teh duhovnov pisan list imenuje stremljenje malega človeka po kosčku veleposestniške zemlje za »roparstvo«, tedaj mu zastane sapa. Strmi in razmišlja. In prihaja do zaključka, da je vse skupaj le velika komedija, grda laž.

Gospodje dušni pastirji! Le tako naprej! Pokličite še duhovne zastopnike Mohameda, Buddha itd., da bo bolj držalo. Dobro je tako. Narod bo vsaj prej izpregledal in bo pristopnejši in odkritosrejši za napredek in prosveto, kot je to do sedaj.

ki ne obžalujejo iskreno, da je bilo nemogoče vladi vas pustiti na svobodi. Pa tako je. Poizkušam prinesiti v ravnotežje to, kar vam gre in kar je v prid naroda in predlagam, da vas obsodim, opiraje se na sledeči slučaj, ki sliči mnogo vašemu in ki je bil sojen po istem paragrafu pred kakimi 12 leti. Hočem reči ono o Balu Gangadharju Tilak. Obsojen je bil na 6 let ječe. Ne boste me sodili nerazumnim, če uvrstim k Tilaku, torej da vas obsodim na 2 leti za vsako obtožbo; skupaj 6 let kakor se mi zdi moja dolžnost. Želim dostaviti, da po razvilku dogodkov, bo morda mogoče razmisliti kazni in nihče ne bi bil bolj srečen kakor jaz.

Potem je rekel sodnik Banerjeru, da ga obsodi na 1 leto zaporu in na 1000 rupijev denarne kazni, ali pa če je ne plača še s posebnim šestmesečnim zapotom.

* B. G. Tilak je imel pridevek Lokamanya, kar pomeni — oboževan od naroda. Bil je ustvaritelj moderne Indije, rojen demokrat in neizprosni nasprotnik birokracije. Angležev ni sovražil, četudi je doživel dokaj bridkih izkušenj. Nad vse pa je ljubil Indijo ter ji hotel priboriti s svojimi žrtvami Suraraj ali avtonomijo katerega je oznanjeval logično kakor še noben mož.

23.

Gandhi o obsodbi.

Gandhi je govoril:

»Ko ste me počastili s spominom na proces pokojnega Lokamanya Bal Gangadhar Tilaka, dovolite mi, da se mi zdi kot privilegij in kot čast, da ste pridružili moje ime njegovemu, na kar sem tudi ponosen. Tendence je po bistvu tako lahka, kolikor je pač mogoče za sodnikovo podajanje in priznati moram, da nisem pričakoval toliko kavalirstva.«

Gandhijevi prijatelji so se mu približali. Čo je odšel sodnik, so padli na kolena predenj in jokali. Gandhi se ni nehal smehljati, bil je miren in je navduševal one, ki so se poslavljali od njega. Bauer se je tudi smehljaj, vse mu je bila dvina zabava. Ko se je poslovil Gandhi od vseh prijateljev, je zapustil sodnico in odšel v zapor Sabarmati.

23. marca 1922.

24.

Vrata so se zaprla in Gandhi je bil sam. Oni, ki ga ljubijo, so se razšli; z njimi so se razpuhteli najvažnejši spomini; ostali so mu samo še — ideali.

Delo ne bo spalo. Ghandijeva soproga je razglasila:

»Dragi rojaki in rojakinje!

Moj soprog je bil obsojen danes na 6 let ječe. Ne morem prikriti, da mi je težko ob njegovi kazni. Potolažila sem se rekoč, da ni v naši moči zmanjšati kazni in ga osvoboditi z našimi močmi pred koncem.

Ne dvomim, da se ne bi prebudila Indija in se resno posvetila programu konstruktivnega kongresa; ne bomo dosegli tako samo

njegove osvoboditve, ampak bomo tudi rešili na zadovoljiv način troje vprašanj, za katere smo se borili in trpeli 18 mesecev.

Sredstvo je v naših rokah. Če bomo propadli, smo sami krivi. Zato kličem vsem možem in vsem ženam, ki imajo simpatije do mojega moza, da žrtvujejo vse svoje moči konstruktivnemu programu tako, da bo uspel popolnoma.

Med raznimi vprašanji programa mu je posebno do kolovrata in khaddarja. Naš uspeh v teh dveh vprašanjih ne bo rešil samo našega gospodarskega problema množice, ampak nas bo tudi osvobodil političnega robstva.

Prvi odgovor na obsodbo Mahatma Gandhija naj bi bil torej:

1. Da vsak, moč in vsaka žena preneha nositi tuje tkanine, nosi khaddar in pregovori tudi ostale k temu;

2. da bo vsaki ženi verska dolžnost, da prede vsaki dan in pregovori tudi druge k temu;

3. da prenehajo vsi trgovci s kupovanjem in prodajo tujih tkanin.

Kasturibai Gandhi.

25.

Kaj bo dosegel indijski sanjavec? Ne vem še. Morda bo utonil z drugimi sanjaveri v sili neuresničenih želja; ali pa bo zgradil zlat most sloge med Angleži in Indijci in vsem človeštvom.

Tako vprašanje je kakor čas, ki pride s sigurnostjo, odhiti problematično in pusti neizbežne posledice.

Gandhi verje, upa, ljubi.

Svojo moč je zajel v Bibliji, v Ruskinu, Tolstemu in v sebi. Ali se mu še čudimo sedaj? Ne. In tako vidimo, da je svetovna literatura samo interpretacija duševnosti vsega človeštva. To mnenje je podčrtal posebej Gandhi ki je izločil iz najboljših duš svojo teorijo nenasilstva filozofijo trpljenja in svoj cilj — miru. On je člen neskončne verige preroditeljev, ki se je spela s prvim človekom s plamenico v duši, katere ime je — svoboda!

Gandhi je psiholog in logik; svoboda je samo ena, četudi z mnogimi izrastki. Če abstrahiramo vse materijalne smerice, se izloči samo od sebe — svoboda duha!

K temu pa gre pot samo skozi duševnost posameznika kot del celote, ki pa mora biti zrelo za pravo svobodo.

Gandhi je revolucionar — njegova moč je ljubezen; taktika je pravičnost in njegova revolucija je revolucija duševnosti. Mnogo je strašnejša, uspešnejša je kakor vse one krvavega nasilstva.

Angleži jo zatirajo. A za kako dolgo?

V svojem delu »Young India« je izklesal Gandhi jasno tisto Indijo-Koromandijo na šeh otroških sanj in pravljic in bajeslovnih maharadžev po kinih in romanih v treznem zrcalu resničnosti. Poleg zlata in džungel je Indija tudi dežela siromakov.

In če je ne bo uspel Gandhi, bo prišel za njim drugi in tretji...

Vsaka doba prinese po potrebi svojih mož, ki trpe z dušo in telesom za svoje velike ideje ter tako kratkočasijo senzaciježeljno publiko in vznemirjajo zlate starinske paragrafe kakor razburkani elementi...

boru, Koroška cesta 19 in od 1. oktobra
na Aleksandrovi cesti 23 v trgovini Sl. Če-
tiča.

Prosveta

Repertoar Narodnega gledališča v Ljubljani. — V nedeljo gostuje v »Prodani nevesti« ki je na novo inscenirana po načrtih prof. Kisela, naš sramežljivi gospod Mirko Jelačin v partiji Janka.

K sohočni premijeri Hilbertove drame »Drugi breg«. Češka drama, ki je šele v naj-novejšem času prodrla v svet, in to predvsem s Čapkovimi bolj na odrski efekt preračunjenimi in v tem oziru zelo posrečenimi fantazijami in ki slavi ravno te dni z Langerjevo, v moderni tehniki zasnovano »Perife-rijo« svoj srečen pohod tudi čez Reinhardtov oder, ne zaznamuje v starejši generaciji svojih avtorjev nobene globlje duševne drame, ki bi bila mogla najti pot na svetovne odre. Hilbertov »Drugi breg« pa je delo, ki se sme postaviti ob bok marsikateri drami drugih literatur, ki se s pridoma in pogostoma vpri-zorjajo po vsem kulturnem svetu. — To je duševna drama v najglobljem smislu besede, projicirana na pestro politično ozadje današ-njega časa. Odigrava se v metropoli čehoslo-vške republike. Takoj v prvem prizoru eks-pozicije stopi pred nas v svoji energični borbenosti in trdoti predsednik revolucio-narne politične stranke, ki izpove tu tudi svoj duševni krsto. Človek je, ki zamejuje vse transcendente nagibe v človeku in zanika potrebo vere, njegov fatalizem mu je zameg-lil pogled iz reke življenja, ki jo mora pre-plavati vsak človek, na — drugi breg... Nje-gov sin, v katerem je oče s svojo vzgojo duš-il vero v Boga in ki je tipičen otrok današ-njega časa, zaide tako v svojem idealnem poletu v zablodo, ko kot prista mlažje, bor-bene revolucionarne stranke, ki si je posta-vila za svoj bojni klic čin, ustrelji minist-rskega predsednika, očelovega glavnega po-litičnega nasprotnika. Duševni vihar, ki ga zgrabi po tem činu, prepodi meglo, ki so za-silile radi očelove vzgoje tudi njemu pogled na drugi breg in on najde — Boga in s tem v sebi tudi človeka, ki mora živeti etično, če noče, da ga zgrabijo vrtinci življenjske reke in ga tako pogube.

O rani uri pred usmrtnitvijo pošlje očetu, ki je ves teden in zbehan iz ječe duhovna s spo-ročilom, da je on že našel Boga in da so tam korenine nas vseh. Sporoča mu, da ve, da mora umreti in da je strašno, se tako mlad posloviti od življenja, a da pojde tudi to pot tih, kakor se je predal brez besede člove-ški pravici. A že blizu drugega brega povzdigne se enkrat svoj svarilni glas, da bi priklil-čal še očeta, ki si uporno zastira oči. Ko pa kane zadnja minuta, v kateri sin izdihne, se zgrudi tudi on na kolena in izviše se mu ob-upni in obenem verni krik: »Bog, bodi mi-lostljiv njegovi duši! — Veliki vlogi očeta in sina igrajo gg. Levár in Jan, ki stopi tako in prvič pred občinstvo v eni glavnih vlog. Ra-pravih teh dveh glavnih oseb nastopi še cela vrsta izvrstno karakteriziranih in življenjsko resnično orisanih figur, ki se družijo zdaj v prizorih razgibanih političnih borb zdaj v krogu učne domačnosti in v scenah polnih čustvenosti. Igrajo jih ga. Šaričeva in gna Ježkova ter gg. Cesar, Peček, Jerman, Lipah, Danilo, Sanein, Košič, Medven in Smerkolj. Režijo vodi g. Skrbineš.

Iz gledališke pisarne. Premiera Jules Ro-mainsove komedije »Dr. Knock« se je pričela z dvajsetminutno zamudo. Ker gospod Lipah ni sodeluje že v prvem aktu, zaradi bolezní ni mogel pravočasno priti v gledališče. Zdrav-niško spravele potrjuje, da je gospod Lipah že del časa bolan ter da je dobil v kritičnem času hude napade s krči. Zakasnitev po zdravnikovi izjavi ni njegova krivda.

Gostovanje tenorista g. Jelačina v Ljubljani. Tenorist g. Mirko Jelačin je študiral na dunajskem konzervatoriju, nato pa se je po-dal na nasvet znamenitega tenorista Picave-ra še v Prago nadaljeval svoje študije k Prohaski. Leta 1921 je začel nastopati v raz-nih operah in sicer je bil član češke družbe, ki je v listem času prirejala operne predsta-ve po raznih čeških mestih. V tej družbi je ostal leto dni, nakar je sprejel angažma v Aussigu na Češkem. Nato je šel v Nemčijo kjer je bil angažiran v Lübecku in Oldenbur-gu ter zadnji dve sezoni v Königsbergu. Mno-

go je tudi gostoval v raznih mestih Nemčije ter pred vsem italijanski lirični in Mo-zartov repertoar. Gospod Jelačin gostuje v ljubljanski operi v nedeljo, dne 10. t. m. Na-stopi kot Janko v »Prodani nevesti«.

Foersterjev koncert pevskega društva »Ljubljanski Zvon« dne 18. oktobra ob osmih zvečer v franciskanski cerkvi. Sodelujejo: g. Stanko Premrl (orgelske točke), gđ. Špelca Ramšakova (sopran solo), orkestralno dru-štvo Glasbene Matice ter mešani zbor »Ljub-ljanskega Zvona«. Dirigent: Zorko Prelovec. Vstopnice se že dobe v Matični knjigarni na Kongresnem trgu. Zunanji naročniki naj jih naročajo z dopisnico. Na sporedu bo gotovo zanimala Foersterjeva Misa solemnis (slav-nostna masa) za mešan zbor, orgle in orke-ster.

REZERVNI OFICIRJI

se vabijo, da se udeležijo ustanovnega obnovega zbora »Streljaške družine«, ki se vrši v so-boto, dne 9. oktobra 1926 ob 20. uri v restav-raciji »Belvedere«.

Gospodarstvo.

USODEPOLEN PREOBRAČ V GIGANTSKEM BOJU ZA MEZDE V ANGLIJI.

Angleški rudarji so posredovalne predloge vlade s 737.000 proti 42.000 glasovom odklo-nili. Konferenca rudarskih delegatov je spre-jela s 514.000 proti 194.000 glasovom izredno dalekosežen sklep delegatov iz južnega Wa-lesa. Sklep zahteva:

1. da zapuste delavci sesalke,
2. vse interesirane strokovne organizacije se pozivljajo, da se zoperstavijo uvozu pre-moga v Anglijo,
3. boj zoper lastnike premogokopov naj se vodi v prihodnje na ostrejši način kot do-slej,
4. Generalni svet strokovnih organizacij naj se pozove, da zbira od vseh organiziranih članov prispevke za stavkajoče rudarje.

V vladnih krogih se zatrjuje, da je vlada odločena preprečiti odtegnitev delavcev od sesalk in iz nje sledeče po poplavo premogokopov z vsemi sredstvi. Eventualno se zapo-silijo pri sesalkah mornarji.

Brazilijanske železnice imajo vsled stavke angleških rudarjev premoga samo še za par dni. Vlada je odredila, da se železniški pro-met omeji. Pomanjkanje premoga je povzro-čilo dejstvo, da je več parnikov opustilo vož-njo v južno Ameriko ter posreduje rajši do-bičkanosnejšo trgovino med Zedinjenimi dr-žavami in Evropo.

× Svetovna žetev pšenice. Po napovedih kalifornskega statističnega urada je žetev pšenice v letu 1926/27 povprečno zadovolji-va. Evropska žetev se cení za nekoliko manj-šo kakor leto poprej, dočim je v Severni Ameriki za toliko boljša. Računa se na ne-koliko večji eksport iz Amerike kakor pro-šlo leto, istotako se predvideva, da bo cena v splošno nekoliko padla.

× Naš eksport suhih sliv se mora boriti s težavami radi pomanjkanja vagonov. To se ponavlja že nekajlet vsako sezono in pri po-časnosti našega obrata smo tudi že izgubili upanje, da bo kdaj bolje. Eksportu pa grozi od Čehoslovake še druga nevarnost. Praška trgovska in obrtna komora se je obrnila na svojo vlado, da se carinska stopnja za etuirane suhe slive v zabojih pod 60 kg zviša na 175 Kč, medtem ko bi carina od 50 Kč veljala le za rinfusa - blago. — Trgo-vinski Glasnik pripominja, da ne zameri Čehoslovakom, ako se potegujejo za zaščito interesov svoje obrti, poziva pa obenem no-šo vlado, da na drugi strani zaščiti naše fa-brikate nasproti češkim.

× Kakovost žita za izvoz. Ministrstvo tr-govine se je 3. t. m. posvetovalo z izvozniki, da se popravi kakovost pšenice za izvoz. Na-čelnik ministrstva je plediral za državno kontrolo, tako da nobena pšenica pod speci-fično težo 70 ne sme priti v inostrani pro-met. Ker pa je specifična teža banatske pše-nice vedno znatno nad 70, so se zjediniili, da ostane pri minimumu od 70 za srbijansko žito, primesti drugega žita 2% in maxi-mumu plevla (ljudike, graha) 4%, ali da se

žito pri prodaji diferencira po provenijencah. Na osnovi narejenih sklepov bo ministrstvo izdelalo detaljne predloge za kontrolo pše-nice in koruze ter iste dala v pregled iz-voznikom še pred izdajo definitivne tozadev-ne naredbe. Nameravana kontrola bo stopila v veljavo šele za izvozno sezono 1927-1928.

LJUBLJANSKA BORZA
dne 8. oktobra 1926.

Blago. Les: Trami 3/3, 4/4, 4/5, 6/7, 7/8, od 4 m napr., ogledani, leo vag. nakl. posl. 2 vag., den. 250, bl. 250, zaklj. 250; deske — smreka, jelka, 28 mm, 4 m, I., II., III., monte, od 13 napr., media najmanj 23 cm, leo vag. meja, den. 490; deske — smreka, jelka, 4 m, od 15 napr., monte, lahko konič-no, od 20, 25, 30, 50 mm deb., leo vag. meja, 1 vag., den. 480, bl. 490, zaklj. 480; deske — smreka, jelka, skoro paralelne, I., II., III., monte, 4 m, od 16 napr., media najmanj 23 od 14 mm, 1 vag., den. 550, bl. 550, zaklj. 550, od 18, 24, 38 mm, 5 vag., den. 490, bl. 500, zaklj. 490. — »Sešir«. tov. klobukov d. d., Skofja Loka, den. 104, bl. 104, zaklj. 104.

BORZE.

Zagreb, 8. oktobra. Devize: Newyork ček 56.42—56.62, Pariz 164.166, Praga 167.38 do 168.18, Švica 1092.75—1095.75, Amsterdam 2267—2273, Dunaj 796.5—799.5, Berlin 1348.4 do 1351.4, London 274.4—275.2, Italija 217.77 do 219.77.

Curih, 8. oktobra. Beograd 9.1475, Newyork 517.75, Berlin 123.50, Dunaj 73.0125, London 25.12125, Pariz 14.8625, Praga 15.32, Sofija 3.74, Bukarešta 2.76, Budimpešta 0.007250, Milan 20.15.

Sport.

Dirka okolu Francije, najdaljša cestna dirka sveta, se bo vršila tudi prihodnje leto. Proga bo razdeljena v 24 etap, razdalja med posameznimi etapami bo znašala 150 do 200 kilometrov. Start in cilj dirke bo Pariz.

Aeschmann porazil Rogera Francois. Pred par dnevi se je vršila v Parizu zanimiva težkoatletska tekma med Švicarjem Aeschmannom in Francozom Roger Francois. Škušala sta se v obojestrnem teznem dvigu, po-tegu in sunku. Švicar je dvignil težno 92.5 kg, potegnil je 103 kg in sunil 130 kg. Fran-coz pa je v listih panogah dosegel 95.5 kg, 95 kg in 115 kg.

Divjanje z avtomobili je zahtevalo letos v Ameriki 13.250 človeških žrtvev. Amerikan-ski savez za gradnjo cest navaja v svojem po-ročilu o neizgodbah v letu 1926, da je bilo do-sedaj od avtomobilov usmrčenih 13.250 lju-di, 50.000 pa je bilo ranjenih. To so stra-hovite številke in je pač žalostno, da zahteva uvedba tega prekoristnega prometnega vo-zila toliko žrtvev.

Kvalifikacijski seznam najboljših teniskih igralcev sveta je ravnokar objavil Mr. A. Wallis, ki velja kot prva avtoriteta v teniškem sportu. Za razpored so bili merodajni uspehi letošnjih velikih teniskih prireditel-jev, t. j. Wimbledon, Davis-cup in ameriškanska moštstva v Forest-Hillu. Kvalifikacijska lista za gospode vsebuje sledeča imena: 1. Lacoste (Fr.), 2. Borotra (Fr.), 3. Cochet (Fr.), 4. W. M. Johnston (U. S. A.), 5. Tilden (U. S. A.), 6. V. Richards (U. S. A.), 7. Harada (Jap.), 8. Olonso (Span.), 9. Kinsey (U. S. A.), 10. Brugnion (Fr.). V seznamu dam figu-rira zadnjič Suzana Lenglen, ki je postala med tem profesionalka; Helen Wills ni na-vedena, ker se radi bolezní ni vdeležila treh moštstskih tekem. Damska lista naštev-a sledeče igralke: 1. S. Lenglen (Fr.), 2. Mrs. Godfree (Angl.), 3. mlle de Alvarez (Span.), 4. Mrs. Mallory (U. S. A.), 5. miss Ryan (U. S. A.), 6. miss Browne (U. S. A.), 7. miss Fry (Angl.), 8. Mrs. Watson (Angl.), 9. Mrs. Jessup (U. S. A.), 10. mlle Vlasto (Fr.). — Med igralci, ki ranžirajo takoj za prvimi desetimi in ki bodo bržčas nekega dne med prvimi, je tudi Čehoslovak Jan Koželuh. Zanimiva je popolna absenca av-stralskih igralcev v letošnjem seznamu.

Amerika proti poklenim teniskim igral-cem. Merserean, predsednik ameriškanske

teniške unije, je izjavil, da bo proglasil za profesionalna vsakega, ki se udeležuje moj-strstev znanega manažerja Pyle. Pyle je nam-reč tudi za amaterje razpisal izredno dra-gocena časna darila, ne glede na visoke na-grade za profesionalne. — To naziranje pa je zelo ozkosrčno če pomislimo, da marsikak amater žrtvuje leto za letom visoke denarne zneske za polovanja. Razmere v tem sportu naravnost kriče po remeduri in dokler se ne bo prav energično nastopilo proti pseudo-amaterjem, ki si pustijo polne stroške prav masno plačati, toliko časa bo vsak pravi sportnik obojal gornje stališče. Vedno nam bo namreč bolj ugajal pošten profesional, kakor pa amater, ki igra zgolj radi denarja. In da je ravno v tenis-sportu vse polno tak-kih »amaterjev«, vedo vsa velika društva, ki prirejajo mednarodne turnirje.

To in ono

ESPERANTO KOT JEZIK.

Esperanto je umetni jezik in kot takega se ga mora tudi presojati. Polovica vseh ugovorov proti Esperantu obstoji v tem, da se ga presoja s stališča običajnega nacional-nega jezika in, da se mu vsled tega pripisuje tudi vse one težkote, na katere bi naletel kak narodni jezik, ki bi si hotel osvojiti pra-vico, da postane mednarodni. Druga polo-vica ugovorov pa izvira večinoma iz nepozna-nja Esperanta samega. Kajti oni, ki Espe-ranta dobro ne poznajo mislijo, da je v njem vse samovoljno izmišljeno in konstruirano po subjektivnih nazorih njegovega začetnika.

Takšno presojanje in mišljenje je povsem pogrešno in vsakdo, kdor se more otresti svojih predsodkov in nepristransko proučiti strukturo, postanek in svrhu Esperanta se lahko o tem uveri.

Dotaknemo se vprašanja, kojega bi mogel kdo postaviti, namreč ali je Esperanto »žive ali »mrtev« jezik.

Mrtev jezik ni, ker ga danes mnogo ljudi, tvrdk, udruženi itd. za svoje vsakdanje me-sebojno obcevanje v veliki meri že rabi, nasprotno živ jezik tudi ni, ako se vzame za živ jezik, jezik, kojega rabi en gotov narod v vsakdanjem življenju.

Esperanto pa ne sme postati živ jezik ene-ga naroda, ker tedaj ne bi več odgovarjal svoji svrhi. Esperanto je svojina, do katere imajo vsi ljudje enako pravico. On je v sebi živ mednarodni pomočni jezik, ker se ga ljudje v istini v razne svrhe v mednarodnem prometu že poslužujejo. Da pa je v medna-rodnem življenju en tak jezik absolutno po-treben nam lahko tudi priča izjava, ki jo je podal predsednik »Akademije znanosti« v Parizu g. Ch. Lallemand, na zadnjem fran-coskem esperantskem kongresu v Parizu, ko je med drugim izjavil: »V zadnjih deset-letjih so se mednarodni odnosi vsestransko pomnožili. Danes si mednarodni kongresi sledijo drug drugemu in tako se vsled na-rednega egoizma lista učeno priznanih med-narodnih jezikov dnevno širi. Ze štirideset let se udeležujem mednarodnih sestankov in če sem hotel tem sestankom uspešno slediti, sem se moral do sedaj naučiti 12 jezikov.

Danes moj spomin ne zmore več učenja novih jezikov. Edina lahka rešitev tega pro-blema je sprejem pomočnega jezika. Espe-ranto pa kot tak že obstoja in je tekem vr-ste let že preiskuščen. Njegova raba se naglo širi in to posebno v trgovskih krogih. Ura končne zmage se bliža.

Priateljski nasvet.

»Kaj misliš o kopalšču v L. Ali mi ga pri-poročaš?«
»Najtopleje ti ga priporočam. Lani sem po-slal tja svojo ženo, pa sva se že po treh me-secih ločila.

Njena logika.

On (na povratku z ženitvenega potovanja):
»Mnogo smo potrosili, dušica moja. Morala boš pač malo prištediti pri tvojih kostimih.«
Ona: »Res je, na to sem že mislila. Novi kostimi bodo »pepenj krajši.«

Rudyard Kipling:

Knjiga o džungli.

»Veš, ti pa hočeš malo preveč vedeti, mladé,« je odvrnila stara mula, in to je eno, zaradi česar dobiš brce. Tebi ni treba drugega, kakor da si pokorna moža ob tvoji glavi in prav nič ne vprašuješ.

»Popolnoma prav ima,« je dejal Dvorep. »Jaz ne morem vedno ubogati, ker sem tako na sredi, am-pak stara mula ima prav. Poslušaj možaka poleg tebe, ki daje povelja, sicer ustaviš celo baterijo in dobiš batine.«

Vola sta vstala, da bi šla. »Jutro prihaja,« sta rekla. »Nazaj greva v naše vrste. Resnica je, da vidimo samo z očmi in nimamo posebno bistre glave; vseeno pa smo bili nekoč edino ljudstvo, ki ni imelo strahu. Lahko noč, vrlo ljudstvo!«

Nikdo jima ni odzdravil, konj pa je zasukal po-govor drugam in rekel: »Kje pa je tisti mali pes? Če je pes blizu, tudi človek ni daleč.«

Tukaj sem, je odgovoril, moj pes, »pod topom s svojim gospodarjem. Ti veliko, nerodno kamelasto živinče, ti si nam prevrnilo šotir. Moj gospodar je ves razgorčen.«

»Pah!« sta dejala vola. »Ali je bel?«

»Kajpada je bel,« je odvrnil pes. »Mar misliš, da sem iskal črnega volovskega gonjača?«

»Huah! Uah! Uf!« sta odgovorila vola. »Sedaj pa hitro odtd!«

Planila sta v blato in naprej, pri tem pa se jima je jarem nataknil na drog municijskega voza.

»No, sedaj pa imata,« je dejala stara mula mirno.

»Le ne skušajta se oprostiti. Do jutra sta ujeta. Kaj zlomka pa imata?«

Vola sta začela puhati in mukati, zategnjeno, si-kajoče kakor indijsko govedo; vlekla sta, suvala, breala, se izpotikala in se skoraj zgrudila v blato.

»Se vrat si zlomita,« je dejal konj. »Kaj pa imata z belimi možaki? Jaz živim pri njih.«

»Oni — nas — jedo! Potegni!« je dejal bližnji vol; jarem se je prelomil z glasnim reskom in vola sta oddirjala.

Dotlej še nisem vedel, kaj je navdajalo indijsko govedo s takim strahom pred Angleži. Mi jemo goveje meso — ki se ga noben goveji gonjač ne dotakne — in to seveda govedu ni všeč.

»Da bi me našvrkali z mojo lastno verigo! Kdo bi si mislil, da bosta dve tako veliki kladi izgubili glavo, kot sta ta dva?« je vzklila stara mula.

»Nič zato. Jaz pa si grem ogledat tega moža. Večina belih mož, vem, ima vedno kaj v žepu,« je dejal konj.

»Potem te pustimo tukaj. Ne morem ravno reči, da jih imam preveč rada. Poleg tega so beli možje, ki nimajo kje spati, brčkone tatovi, jaz pa imam precej vladne robe na hrbtu. Pojdi, mladé, greva v naše vrste nazaj. Lahko noč, avstralec, Upam, da se vidi-mo jutri pri paradi. Lahko noč, stari otep mrve! Po-skusi obvladati svoja čustva. Lahko noč, Dvorep! Če prideš jutri na vežbališču mimo nas, nikar ne trobi! Vse vrste nam zmešaš.«

Stara mula je odkrevsala z bahavim korakom sta-rega vojaka, v tem pa mi je glava konja privohala do prsi; dal sem mu prepečenca, moj pes pa, ki je bistra

glavica, mu je lajal na vse kriplje, koliko konj da imam jaz.

»Tudi jaz pridem jutri na parado,« je dejal. »Kje pa boš ti?«

»Na levi strani drugega oddelka. Dajem korak celi četi, gospod,« je odgovoril konj vljudno. »Sedaj je pa treba, da se vrnem k Dicku. Rep imam ves blaten in trdo bo moral delati dve uri, da me pripravi za parado.«

Tisti popoldan se je vršila parada vseh trideset tisoč mož; s svojim psom sem imel ugoden prostor blizu podkralja in afganistanskega emirja, ki je imel na glavi visoko, veliko črno kučmo iz astrahanske volne z veliko dijamantno zvezdo na sredi, spredaj. Prvi del parade se je vodil ob vročem solneu. Polki so kora-kali mimo nas v nešteti valih nog, ki so se premikale vse hkratu, za njimi pa topovi, vsi v eni vrsti, tako da se ti je v glavi vrtelo. Za tem je prišla konjica. Drugi oddelk sulicarjev je švignil mimo; na levi strani je držal na prsih, eno uho du je stalo naprej, drugo nazaj, nege so se mu gibale kakor ob godbi valčka, dajal je korak celemu svojemu oddelku. Za konjico so prišli veliki topovi, in videl sem Dvorepa, vpreženega z dvema drugima slonoma v eni vrsti k štiridesettun-nemu oblegovalnemu topu, za katerim je stopalo dvaj-set jarmov volov. Sedmi par je imel nov jarem in je bil videti precej trd in utrujen. Nazadnje so prišli gerski topovi, pri katerih je stara mula stopala, kakor da bi poveljevala vse čete; jermenje je bilo pooljeno in polirano, da se je lepo svetilo. Pozdravil sem jo na glas, ona pa se ni ozrla ne na levo ne na desno.

(Dalje prih.)

Zadruga „Vzajemna pomoč“
v Ljubljani, Šentpeterska vojašnica pritliče levo,
soba št. 4 priporoča cenjenemu občinstvu svojo

novootvorjeno

krojaško delavnico

v kate i izdeluje po najnižjih cenah vakovrstna
oblačilo za gospode in dečke po najnovejši modi.

Na razpolago ima krasne vzorce blaga po ugodnih cenah.

Najboljša, najcenejša
kolesa in šivalni stroj
so edino

Petelinčevi

znamke

Gritzner, Adler, Phönix

Blizu Prešernovega
spomenika za vodo.

za dom, obrt in industrijo. Pouk brez
plačen, ugodni plačilni pogoji - Tudi
na obroke. - Večletna garancija.

Od dobrega
najboljše je
švicarski
pletilni stroj
DUBIED

Josip Petelinc, Ljubljana

„Vinocet“

tovarna vinskega kisa,
d. z o. z., Ljubljana,

nudi

najfinejši in najokusnejši na-
mizni kis iz vinskega kisa.

ZAHTEVAJTE PONUDBO!

Tehnično in higijenično najmoder-
neje urejena kisarna v Jugoslaviji.

Prostora: Ljubljana, Pannonska cesta št. 12, II. nadstropje.

Srajce,

promenadne, bele in barvaste,

ovratnike vseh vrst in
fason, pentlje, samoveznice, žepne robce, nogavice v
raznih barvah za gospode in dame, naramnice, toaletne
- potrebščine, svilene trakove, šipke in vezenino. -

Nizke cene. — Velika izbira samo pri

JOSIP PETELINC-U LJUBLJANA

blizu Prešernovega spomenika ob vodi

Dobra
gospodinja,

ki pozna zdrava načela
štedenja s časom, denarjem in pe-
rilom, rabi za pranje samo pristno
ZLATOROG terpentinovo milo,
ki napravi perilo snežnobelo in dišeče in jo
vrhu tega tu pa tam prijetno preseneti
s pristnim zlatnikom!

OGLAŠUJTE V
NARODNEM
DNEVNIKU!

ORVA - ČEBIN

Pozor!

Lukrativni, brezkonku-
renčni artikel za vpostavi-
tev lastnega podjetja Din
30.000. — Franc Krajnc,
Maribor, Jurčičeva ulica 6,
II. nadst.

Čreva

vsakovrstna po najugodnejši ceni kakor vsako

leto vedno v zalogi. Kupim tudi

surovi in stopljeni loj

in ga plačam po najvišji dnevni ceni.

Jos. Bergman, Ljubljana, Poljanska c. 85

Iv. Brunčič & Fr. Rebernik

pleskarja in ličarja

Ljubljana, Karel Kofnikova ul. 3

Se priporočata za vsa v to stroko spa-
dajoča dela.

Delo solidno!

Cene zmerne!

UNDERWOOD

pisalni stroj je dosegel svetovni sloves, nad 2.000.000 strojev v prometu in rabi.
Zastopnik LUD. BARAGA, Ljubljana
Šelenburgova ul. 6. — Telefon 980.

Prva žebljarska in železobitna zadruga v Kropi in Kamni gorici.

Pisma: Žebljarska zadruga, Kropa (Slovenija).

Brzjavke: Zadruga Kropa.

Telefon interurban: Podnart 2.

Žebli za normalne in ozkotirne
železnice.
Žebli za ladje, črni ali po-
cinkani.
Žebli za zgradbe, les itd.

Žebli za čevlje.
Spojke za odre in prage.
Spojke za ladje in splave.
Železne brane.
Zobje za brane.

Ključke za podobe, zid, cevi,
žlebove itd.
Vijaki z maticami.
Podložne pločice.
Maticice.

Zakovice za tenderje, koile,
mostove, sode, pločevino,
kolesa itd.
Vijačni čepi.
Verige.

Izdeluje lahke transmisije, popravlja strokovnjaško gospodarske stroje in opreme za vodne žage in mline.

Vsi v našo stroko spadajoči železni izdelki po vzorcih in risbah najceneje.

Ilustrovani ceniki na razpolago.

Prodaja se samo na debelo trgovcem.

Se priporoča za tisk
vseh trgovskih,
obrotnih, industrijskih
in uradnih tiskovin.

Lastna knjigovoznica

TELEFON ŠT. 552

TISKARNA MERKUR

TRGOVSKO-INDUSTRIJSKA D. D.

LJUBLJANA, Simon Gregorčičeva ulica 13.

Tiska časopise, knji-
ge, brošure, cenike,
tabele, statute, va-
bila, letake, lepake,
posetnice i. t. d.

TELEFON ŠT. 552